

Stockholms-Näs Hembygdsförening
c/o Jan-Christer Fryklund
Ekhammarsvägen 20
196 30 KUNGSÄNGEN

1981-01 14

Besvär i fråga om stadsplan inom Upplands-Bro kommun

Länsstyrelsen i Stockholms län fastställde den 12 september 1979 med vissa undantag förslag till stadsplan 14 för del av Ekhammar (östra delen) i Upplands-Bro kommun.

Över beslutet har Stockholms-Näs Hembygdsförening, Ann-Lis Bodbacka, Kristina Zamore och Francisco de Alencar, Birgitta och Lennart Wärn m.fl. anfört besvär.

Yttrande har - efter hörande av riksantikvarieämbetet - avgivits av statens planverk den 28 maj 1980.

De klagande har framför allt motsatt sig planförslagets utformning med hänsyn till miljön omkring Kungsängens kyrka, Ekhammars gård och Hembygdsgården och anser bl.a. att gårdsmiljön och byggnaderna tillhörande Ekhammars gård bör bevaras och att den planerade parkeringsplatsen och infartsvägen till kyrkan bör utgå. De av klagandena, som äger fastigheter längs Bydegårdsvägen, motsätter sig vidare utformningen av vägen, och hävdar att den redan befintliga bebyggelsen öster om vägen kommer att utsättas för bullerstörningar.

I sitt yttrande tillstyrker planverket bifall till besvären såvitt gäller den förändrade miljön kring kyrkan. Verket hänvisar därvid till riksantikvarieämbetets yttrande, som bl.a. innehåller följande:

Från kulturhistorisk synpunkt har bebyggelsen och den samlade miljön kring Kungsängens kyrka i den s.k. kulturtrian gett sitt värde framför allt genom att den representerar ett ännu väl bevarat äldre typiskt sockencentrum inom ett samhälle som för övrigt urbaniserats och helt förändrats på något årtionde. I området kring kyrkan hör också den ditflyttade hembygdsgården hemma på ett naturligt sätt.

Det kulturhistoriska värdet inskränker sig inte enbart till själva byggnaderna utan innefattar även de äldre vägsträckningarna, hägnaderna och vegetationen med bl.a. gamla lindar, ekar och kastanjer. Ekhammars gård med Corps de logiet från 1820-talet utgör också en kulturhistoriskt värdefull enhet. Bebyggelsen är typiskt belägen på en "hammare", dvs. moränkulle. Tillsammans med gårdsmiljön och

den parkliknande trädgården utgör den en sista länk i en kontinuerlig agrar bosättning från järnåldern fram till dagens samhälle.

Riksantikvarieämbetet gör den bedömningen att nybebyggelsen inte bör tillåtas överskrida norra gränsen till bebyggelsen på Ekhammars gård och att såväl den planerade nya vägen från Bygdegårdsvägen mot kyrkan som den föreslagna parkeringsplatsen vid kyrkan bör utgå.

Regeringen finner, i likhet med riksantikvarieämbetet och statens planverk, att det är angeläget att miljön kring Ekhammars gård och kyrkan kan bibehållas. Utöver länsstyrelsens undantag skall därför ytterligare ett område undantas från fastställelse. Förbud mot nybyggnad skall utfärdas för området att gälla till dess ett nytt planförslag antas som bättre tillgodoser kravet på anpassningen till den kulturhistoriska miljön. Förbudet skall dock gälla längst ett år.

Beträffande de befarade bullerstörningarna från Bygdegårdsvägen hänvisar planverket till den ärendet bifogade utredningen "Trafik- och bullerstudier till områdesplan för Kungsängen". För bebyggelsen öster om Bygdegårdsvägen har man i utredningen bedömt bullerförhållandena godtagbara, varvid de jämförts med trafik- och bullerutredningens (SOU 1974:60) gränsvärde för befintlig miljö. Planverket ifrågasätter valet av gränsvärde (avstegsfall) men bedömer ändå att bullerförhållandena, trots att de klart försämrats, ligger inom vad som bör accepteras utifrån trafikbullerutredningens förslag till riktlinjer.

Regeringen delar denna bedömning. De besvär som rör Bygdegårdsvägens sträckning skall därför inte föranleda någon ändring av länsstyrelsens beslut.

Regeringen upphäver, med delvis bifall till klagandenas besvär, länsstyrelsens fastställelsebeslut till den del beslutet avser det område som numera angivits med röd begränsningslinje på plankartan.

Regeringen meddelar med stöd av 36 § byggnadslagen förbud mot nybyggnad inom det undantagna området. Förbudet skall gälla till dess nytt förslag till stadsplan för området antagits, dock längst till den 4 december 1981.

På regeringens vägnar

Georg Danell

Annika Schedin

LÄNSSTYRELSEN

Stockholms län
Planeringsavdelningen
Handläggare
Bitr länsarkitekt
Lena Leander
Tel. 785 5181

kopia

7707

BESLUT

Datum

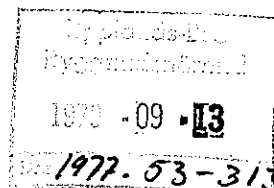
1979-09-12

Er datum

Beteckning

11.0821-1727-78

Er beteckning

Fastställelse av stadsplan

(2 bilagor)

Kommunfullmäktige i Upplands-Bro kommun har den 28 augusti 1978 antagit förslag till stadsplan 14 för del av Ekhammar (östra dalen) i kommunen.

I samband med utställandet har anmärkningar framförts av Ingemar Hägg (Ekhammar 4:214), Ingrid Eriksson (Ekhammar 4:251), Margareta Hjortzberg-Nordlund (Ekhammar 4:249), Ulf Öberg (Ekhammar 4:252), Leif Grönlund (Ekhammar 4:253), Olle Arvidsson (Ekhammar 4:254), Boris och Ann-Lis Bodbacka (Ekhammar 4:265), May-Britt och Guy Lassfolk (Ekhammar 4:264), Birgitta och Lennart Wärn (Ekhammar 4:266), Håkan Österlund (Ekhammar 4:263), Göran och Else-Maj Lund (Ekhammar 4:262), Lena och Dag Boberg (Ekhammar 4:250), Lennart Eklund (Ekhammar 4:242), Ante Johansson (Ekhammar 4:248), Gemensamhetsanläggningen Krikonet genom Pär Markgren och Sigvard Eriksson, Kungsängens fastighetsägareförening genom Rune Linder, Brita Svensson (Ekhammar 2:246), Francisco de Alencar och Kristina Zamore (kolonilottsinnnehavare inom planområdet), Stig Axelsson (Önsta gård i Bro), Håtuna-Håbo-Tibble och Brotraktens LRF-avdelning, Stockholms-Näs Hembygdsförening genom B.B. Sjöstrand, Stockholms-Näs kraftaktiebolag, Stockholms läns landstings trafiknämnd, Kungsängen-Västra Ryds samfällidakyrkoråd, Televerket samt Vägförvaltningen i Stockholms län.

Anmärkningar har därutöver framförts i skrivelser till länsstyrelsen från Håkan Österlund m.fl., Hasse Tranefors, Alexander Wennström, Stockholms-Näs Hembygdsförening, Kungsängens fastighetsägareförening samt Olof Monthan.

Många anmärkningar har riktats mot planförslaget utformning med hänsyn till miljön omkring Kungsängens kyrka, Ekhammars Gård och Hembygdsgården. Denna miljö har ett kulturhistoriskt intresse och det är därför angeläget att den tillkommande bebyggelsen förläggs och utformas med stort hänsynstagande till detta. Enligt länsstyrelsens mening har detta intresse inte i tillräcklig mån beaktats i planförslaget. Länsstyrelsen bedömer att värdet av kulturmiljön är så stort att föreslagen nybebyggelse söder om Ekhammars Gård bör utgå. Ifrågavarande del av det södra byggnadskvarteret bör därför undantas från fastställelse. Länsstyrelsen påpekar att undantaget inte innefattar föreslaget utfartsförbud vid den befintliga utfarten från Ekhammars Gård. Detta utfartsförbud fastställs således.

Bynd

lit 3th H 29 a 1977-06 20 000 80 gr enhv

Postadress
Box 22067

104 22 STOCKHOLM

Besöksadress
Hantverkargatan 79

Telefon
08 - 785 40 00

Postgirokonto
3 51 72 - 6

Inte heller byggnadskvarteret norr om Ekhammars Gård har enligt länsstyrelsens mening i planförslaget givits en godtagbar utformning med hänsyn till det kulturhistoriska intresset. Efter underhandskontakter med företrädare för kommunen och markägare har under länsstyrelsens handläggning av planärendet en skiss till ändrad husgruppering norr om gården upprättats av VBB i juni 1979. Avsikten var att få en bebyggelse som bättre anpassar sig till Ekhammars Gård. Enligt uppgift från kommunstyrelsens ordförande Bertil Axelsson och stadsarkitekten Dag Abelin är man inom kommunen positiv till en bebyggelse i enlighet med skissen. Berörda markägare (HSB Stockholm och AVB-Byggnads AB Balken) har skriftligen godkänt en sådan bebyggelsegruppering och därvid också medgivit att stadsplanen fastställas med de undantag som länsstyrelsen finner lämpligt.

En bebyggelse enligt den av VBB upprättade skissen innebär vissa avvikelser från det antagna planförslaget, dock ej av större omfattning än att de bör kunna prövas dispensvägen av byggnadsnämnden. Länsstyrelsen finner därför att ifrågavarande del av planförslaget kan fastställas med undantag endast av bestämmelsen om tillåtet antal tomtplatser.

Det är angeläget att nybebyggelsen norr om Ekhammars Gård utformas med stort hänsynstagande till gården. Speciell omsorg i bebyggelseutformningen måste ägnas den nybyggnad som avses att uppföras på platsen för den befintliga ladan omedelbart nordost om gårdens huvudbyggnad. Länsstyrelsen förutsätter att samråd tas med länsantikvarien i dessa frågor.

Den nämnda skissen, upprättad av VBB i juni 1979, samt berörda markägares godkännande av densamma bifogas planhandlingarna.

Planförslagets utformning i övrigt invid kyrkan och hembygdsgården är enligt länsstyrelsens mening godtagbar.

Ett flertal anmärkningar har också riktats mot att en del av den s.k. Gröna dalen ianspråkats. I vissa anmärkningar påpekas dalens värde som åkermark, medan vissa påpekar dess värde som "grönlunga" i tätorten.

När det gäller frågan om ianspråktagande av åkermark bedömer länsstyrelsen att ifrågavarande del av Gröna dalen har ett så centralt läge i tätorten att det ej kan anses rimligt att på sikt reservera området för jordbrukets behov.

När det gäller frågan om att bevara Gröna dalen som en lunga i tätorten innebär en bebyggelse enligt planförslaget en viss inskränkning av dalens bredd. Länsstyrelsen bedömer dock att denna inskränkning får accepteras med hänsyn till att det kvarvarande bebyggelsefria området blir så brett att dalen fortfarande kommer att utgöra ett grönstråk i samhället.

Enligt länsstyrelsens mening bör kommunen ägna frågan om Gröna dalens gestaltning, utnyttjande och skötsel en särskild studie och planering. I avvaktan härpå bör ej större del av dalen fastläggas som kvarterersmark än vad som erfordras för den avsedda bebyggelsen. Den västra delen av det norra byggnadskvarteret, avsett att utgöra gemensamhetsanläggning, bör därför undantas från fastställelse.

Länsstyrelsen finner vidare att läget för föreslagna koloniträdgårdar bör utredas ytterligare i samband med dalens planering. De två koloniträdgårdsområdena kan ej nås med bil annat än via den väg som enligt planförslaget endast får upplåtas för buss- trafik. Vidare har hälsovårdsnämnden påpekat att kolonilotterna om möjligt borde förläggas på en plats som är mindre utsatt för blåst. Områdena för koloniträdgårdsändamål bör därför undantas från fastställelse.

Anmärkningar har vidare riktats mot den planerade bussgatan över Gröna dalen. I samband med en områdesplan som upprättats för Kungsängen har olika lösningar avseende busstrafiken diskuterats. Kommunfullmäktige har den 25 september 1978 antagit ett förslag till områdesplan och därvid också tagit ställning till framtida busslinjesträckningar i kommunen. Sålunda ingår den planerade bussgatan över Gröna dalen i den av kommunfullmäktige antagna områdesplanen. Stockholms läns landstings trafiknämnd har i yttrande över den antagna områdesplanen inte haft någon erinran mot den avsedda busslinjesträckningen över Gröna dalen. Länsstyrelsen anser att ifrågavarande bussgata kommer att ge möjlighet till en bra kollektivtrafikförsörjning av omkringliggande områden. Länsstyrelsen finner därför att den planerade bussgatan bör accepteras, men förutsätter därvid dels att bussgatan anläggs med stort hänsynstagande till befintlig terräng så att dess visuellt avskärande effekt minimeras samt dels att s.k. buss-spjäll installeras i samband med gatans utbyggnad så att andra fordon förhindras att trafikera den. Kommunen har i skrivelse till länsstyrelsen den 31 januari 1979 meddelat att buss-spjäll kommer att installeras. Skrivelsen från kommunen bifogas planhandlingarna.

Anmärkningar har också riktats mot Bygdegårdsvägens utformning. Vägen anses ligga för högt och för nära befintlig och planerad bebyggelse. Bullerproblem befaras och vägen har ansetts böra utformas med gång- och cykelväg.

Bygdegårdsvägens sträckning överensstämmer med en redan gällande stadsplan, fastställd den 4 december 1974. Vissa förändringar av höjdsättningen föreslås dock i förhållande till 1974 års plan, innebärande en viss höjning i den södra delen och en sänkning i den norra. Dessa förändringar utgör en anpassning till den redan utbyggda delen av vägen samt till befintlig terräng. Länsstyrelsen finner därför att det föreslagna höjdläget bör godtas.

I den av kommunfullmäktige antagna områdesplanen för Kungsängen är Bygdegårdsvägen planerad att förlängas och anslutas till väg 907. Trafik- och bullerstudier har utförts i samband med områdesplanen och trafikmängden på Bygdegårdsvägen har därvid beräknats komma att uppgå till ca 3000 fordon. På grundval av denna trafikprognos har en bullerberäkning gjorts för bebyggelsen enligt stadsplaneförslaget. Enligt denna beräkning kommer rekommenderade gränsvärden att understigas inomhus men överstigas på uteplatserna om dessa orienteras mot vägen. Genom lämplig placering av byggnaderna på tomtplatserna bör dock acceptabla bullernivåer kunna uppnås även på uteplatserna. Länsstyrelsen förutsätter att denna fråga bevakas av byggnadsnämnden vid byggnadslovsprövningen.

Enligt vägförvaltningen torde Bygdegårdsvägen då den anknyts till väg 907 att få sekundärledsfunktion. Den borde därför planeras med bredare skyddszoner. Länsstyrelsen anser i likhet med vägförvaltningen att bredare skyddszoner hade varit önskvärt. Mot bakgrund av utförda trafik- och bullerstudier finner länsstyrelsen dock att olägenheterna ej blir så stora att hinder för fastställelse föreligger.

Vad gäller frågan om gång- och cykeltrafiken bör i enlighet med intentionerna i den antagna områdesplanen ett huvudstråk anläggas längs Gröna dalen, vilket också illustrerats i stadsplaneförslaget. Med hänsyn till detta stråks närhet till Bygdegårdsvägen finner länsstyrelsen att krav ej kan ställas på en separat gång- och cykelväg längs Bygdegårdsvägen. Länsstyrelsen anser det dock vara önskvärt att Bygdegårdsvägen utformas med gångbanor, vilket kan ske inom ramen för stadsplaneförslaget.

I enlighet med den antagna områdesplanen har ett huvudstråk för gång- och cykeltrafik markerats i norra delen av planområdet. Såsom angivits i områdesplanen bör stråkets korsning med Bygdegårdsvägen utföras planskild. En sådan planskildhet har ej angivits i stadsplaneförslaget. Eftersom utformningen av korsningen endast illustrerats utgör dock stadsplaneförslaget inte något hinder för ett genomförande av en planskild korsning.

Ägaren till Ekhammar 4:214 har påpekat att en nedlagd vägbit norr om hans fastighet används som promenadväg. Han anser att denna gångväg bör ges anslutning till Bygdegårdsvägen. Den önskade anslutningen är en genomförandefråga som kan prövas av kommunen inom ramen för planförslaget.

Televerket har meddelat att befintliga kabelblocksledningar korsar stadsplaneområdet, i den norra delen utmed Lillsjöstigen mellan Skyttens väg och Körsbärsvägen, i den västra delen invid samfällt dike mellan Kyrkvägen och mot Lillsjöstigen samt i den södra delen utmed Kyrkvägen och igenom planerad kyrko- och begravningsmark. Televerket har ansett att ledningarna bör kvarligga och att erforderligt u-område anges i stadsplanen. Stadsarkitekten i kommunen har upplyst att ifrågavarande ledningar går dels genom parkmark och dels genom K-område i stadsplaneförslaget. Under länsstyrelsens handläggning har planförslaget reviderats så att u-område för befintlig teleledning genom K-området utlagts. Televerket har därefter meddelat att de inte längre har någon erinran mot stadsplaneförslaget. Kyrkorådets vice ordförande Helge Karlsson har å kyrkorådets vägnar godkänt revideringen.

Planförslaget innebär en utvidgning av kyrkans område i förhållande till gällande byggnadsplan. Enligt planbestämmelserna är området avsett för kyrkligt ändamål och för begravningsändamål. Länsstyrelsen erinrar om att en eventuell utvidgning eller väsentlig ändring av begravningsplatsen i särskild ordning skall prövas av länsstyrelsen enligt begravningskungörelsen (SFS 1976:446).

Som ovan nämnts är det enligt den av kommunfullmäktige antagna områdesplanen för Kungsängen avsikten att ett huvudgångstråk skall ledas i Gröna dalen ifrån Brunnaområdet i norr ned mot Ekhammarsskolan och Kungsängens centrala delar. I sin södra del skulle gångstråket korsa kyrkogårdsområdet. Detta gångstråk har illustrerats i stadsplaneförslaget men ej formellt reglerats över kyrkans område. Enligt uppgift från stadsarkitekten är denna utformning av planförslaget beroende av att kyrkans företrädare befarat att gångstråket skulle kunna bli störande för kyrkogårdsområdet, särskilt på grund av mopedtrafik.

Ifrågavarande gångstråk har en viktig funktion i samhället. Länsstyrelsen finner det därför angeläget att det förverkligas. Dess utformning över kyrkogårdsområdet bör dock särskilt studeras i samråd med kyrkan, så att befarade störningar minimeras.

I beskrivningen till stadsplaneförslaget har föreslagits att endast en gemensamhetsanläggning skall bildas. Detta har dock ej motiverats. Länsstyrelsen finner att bedömningen av antalet gemensamhetsanläggningar får göras vid kommande anläggningsförrättning.

Under länsstyrelsens handläggning har stadsarkitekten utfört en redaktionell ändring på plankartorna avseende höjdbeteckningar på Bygdegårdsvägen innebarande en anpassning till statens planverks anvisningar:

Länsstyrelsen fastställer, med stöd av 26 § byggnadslagen med vissa undantag ovannämnda stadsplaneförslag, sådant förslaget åskådliggjorts på en av stadsarkitekt Dag Abelin den 2 april 1978 upprättad och den 22 september samma år reviderad karta i två blad med därtill hörande stadsplanebestämmelser. Från fastställelse undantas de områden som på kartan markerats med blå begränsningslinjer. På grund av nämnda undantag saknar 1 § 3 mom under rubriken "Byggnadskvarter" i stadsplanebestämmelserna aktualitet, varför denna bestämmelse också undantas från fastställelse. Länsstyrelsen undantar också bestämmelsen under § 6 för det södra bostadskvarteret samt motsvarande beteckningar på plankartan, vilka markerats med blå kryss.

- ./.
  - ./.
  - ./.
- Stadsplanebestämmelser (bilaga 1).
- Till förslaget hör dessutom beskrivning (bilaga 2).
- Detta beslut kan överklagas hos bostadsdepartementet se bilaga (Formulär U).

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit länsarkitekt Daniel Nordström, beslutande, länsassessor Gunnar Schantz, lantmätare Sven-Erik Svensson, byråassistent Birgitta U Larsson, antikvarie Gösta Magnusson och bitr länsarkitekt Lena Leander, föredragande.

Daniel Nordström

Lena Leander

Bilageförteckning

Bil 1

Bil 2

Bestyrkes: *Gösta Magnusson*